

мають його завезти в долину. Але сніг глибокий, вони западаються в нім по пояс. І втомлені вони, найкраще волілиби положитися в той сніг і заснути. Дівчата хай спішать наперед до хати, щоби, запалити в печі, а коли яка може, то хай удасться до найближчої селянської садиби.

Сірі їхні обличчя, глибоко запалі очі. Тепер вони біля мети. Селяни з санками вже ждуть. В хаті готує їм Віра чай. Анні й Гертруда ще сплять. Ервін, не роздягаючись, засипляє.

— Роберт, що ти робиш?

Віра бачить, що він пакує манатки до наплечника. Замікає його і повільним, втомленим рухом вкладає на себе.

Хутко заступає вона йому дорогу. Куди він хоче? Його погляд, невимовно смутний, поволі пересувається по її обличчі:

— Що ти могла це зробити, Віра.

Двері замкнулися за ним. Два металічні тони. Лещата приміцовані. Більше нічого.

Роберт їде вперід. Він не вважає на шлях, ледві бачить його. Безнастанно бачить він перед собою лиш одно: ногу, яка зіштовхує ливну у пропасть. Ногу Віри.

Перекл. М. К.

Андре Морюа

Ірина

„Яка я рада, що сьогодні увечері піду кудись з тобою“, сказала вона. „Гіркий був цей тиждень. Стільки прикростей і стільки роботи. Але тепер ти зі мною, і я вже не думаю про це. Знаєш, підемо оглядати там чудовий фільм“...

„Не думай“, сказав він насуплено, „що потягнеш мене сьогодні увечері до кіна“.

„Шкода“, сказала. „Я тішилася, що побачимо вкупі цей фільм. Але це нічого... Я знаю на Монмартрі новий дансінг, там такі чудові танечниці з Мартініки“...

„О ні!“ сказав він рішуче. „Ніякої муринської музики, Ірино. Маю її досить“.

„Щож ти думаєш робити?“

„Ти добре знаєш: повечеряти в невеличкому, спокійному ресторані, побалакати й, повернувши до тебе, простягнути на лежку й мріяти“...

„Отже... Ні!“ сказала вона рішуче: „Ні! Ти дійсно надто себелюбний, мій любий... Ти наче дивуєшся? Бо ніхто ніколи не каже тобі правди. Ніхто!.. Ти привик, щоб жінки корилися твоїм примхам, наче законам. Ти наче якийсь новітній султан. Твій гарем стоїть отвором. Він простягається на десятки земель. Але всеж це гарем. Жінки — це твої рабниці. А твоя власна,

більша, як усі інші... Коли тобі захочеться мріяти, мусять вони приглядатися, як ти мрієш. Коли тобі забагнеться танцювати, це для них приказ для танку. Коли ти напишеш чотири рядки, вони повинні вислухати цього. Коли тобі забагнеться розваги, треба їм перекидатися в Шегерезад... Ще раз: Ні, мій любий, ні!.. Мусить знайтися бодай одна жінка на цілім світі, яка не кориться твоїм забаганням“.

Вона зупинилася й продовжувала вже лагідніше: „Це нещастя, Даниле! Яж так тішилася, що ти прийдеш. Мені здавалося, що ти допоможеш мені забути мої клопоти. А ти приходиш і думаєш лиш про себе... Іди собі. І вертай не скорше, аж навчишся шанувати й чуже життя“.

Цілу ніч пролежав Данило на ліжку, не зажмуривши ока, снуючи сумні гадки. Правду казала Ірина. Він був жакливий. Не тільки зраджував і занедбував свою жінку, яка тихо й лагідно скорилася своїй долі, але зраджував її без застанови. Чому він таким вдався? Звідкіля ця потреба здобуття й панування? Чому в нього немає „пошани й до чужого життя?“ Коли згадував минуле, знаходив тільки вбогу молодість, недосяжні жінки. В цьому його самолюбстві було щось із помсти, а в його цинізмі щось із несміливости. Не дуже шляхотне почування..

Шляхотне почування, подумав. Стаю вже банальним. Треба бути твердим. Хто не пожирає сам у коханні, того пожруть інші. Всеж таки, це розкіш інколи скоритися, бути слабшим, шукати свого щастя у щасті жінки..

Відступи часу, в яких авта повертали до своїх гараж, все збільшувалися серед нічної тиші..

Знайти своє щастя в щасті жінки? Чи то було для нього неможливе? Хтож його засудив бути жорстоким? Хіба людина не має права в кожній хвилині почати на ново життя? І чи знайде він кращу спільничку для цього, як Ірина? Ірина, така зворушлива в своїй самотній вечірній сукні, латаних панчохах та витертому плащику? І така великодушна у своїй вбогості. Десять разів переловлював він її на тому, як вона допомагала російським студентам, допомагала тим, що, бідніші від неї, були б померли з голоду, якби не вона. Шість днів працювала в крамниці, вона, яку виховали перед війною мов яку княжну. А вона ніколи й словом не згадувала про це... Як міг він знівечити її наївні радощі свobodного вечора?

З гуком, так, що шиби забряжчали, переїхав останній автобус. Тепер уже ніщо не перебивало нічної тиші. Знуджений самим собою, Данило, намагався заснути. Нараз обхопив його душу спокій. Він рішився. Він поконає себе для щастя Ірини. Він стане їй ніжним, дбайливим і відданим приятелем. Так, відданим. Це рішення успокоїло його так дуже, що він зразу ж заснув.

Уранці, коли прокинувся, чувся повний щастя від своєї постанови. Встав і підспівуючи, вдягнувся. А це траплялося

Йому хіба ще за молодих літ. Нині увечері — роздумував — піду до Ірини й попрошу в неї вибачення. Коли завязував краватку, задзвонив телефон.

„Гальо!“ відозвався співучий голос Ірини. „Це ти, Даниле? Слухай, я не могла спати. Мені було так жаль. Як я з тобою поводитимася вчора увечері.. ти мусиш мені вибачити.. Я не знаю, що діялося зі мною.“

„Навпаки“, сказав він. „Це я винен.. Ірино, цілу ніч я думав і рішив змінитися“.

„Дурниці! Перш усього не змінйся... Ні! Те, за що тебе люблять, Даниле, це якраз твоя химерність, ота зухвалість, оця вдача розбещеної дитини... Це щось таке гарне в чоловіці, що просто силує уступати йому.. Я хотіла тобі сказати, що я сьогодні увечері вільна й не маю ніякої програми... Розпоряджай мною“...

Вішаючи слухавку, Данило сумно похитав головою.

Перекл. А. Б-а.

Юрій Липа.

Розмова з порожнечою

(На маргінесі статті Уласа Самчука „Крик в порожнечу“.)

Людина з тверезим розумом не стане письменником-Взагалі письменником, не лише українським. Бо то є дивний інтерес. В одній зі своїх новельок оповідає французький автор (здається А. Доде) про життя людини, що мала золотий мозок. Той мозок видрапувала людина з власного черепа і платила ним направо й наліво. Спочатку робила це молодю й весело, пізніше з тривогою, бо завважила, що золотий мозок теж має свої виміри. Опісля — знайшли ту людину мертвою, а в руці її, затисненій у смертельному болю жмені, були останні крихти золота і загусла кров.

В тій країні, де жила та людина, письменницьке золото всетаки було чогось варте. Ми, Українці після Сімнадцятого ще не вирішили на чому має опертися наша духовна валюта, наша національна індивідуальність. Оконечно там, де йшло про діло, та синтеза була ще для всіх зрозуміла, але українська синтеза писана на папері, чи вона нам потрібна, а коли потрібна — то в якій мірі? Бо ми вже звикли до чужих. І земля Пушкіна і земля Міцкевича залишили в українській психе чимало духових кольоній. Вони ввійшли вже навіть у побут, у підсвідомість. В одній із глупеньких сцен повісти Сенкевича співають козаки Хмеля для Тугай-бея пісню про нього (ніби ними зложена), як то він „розсердився дуже“ і просять: „не сердися, друже!“